

Sahabelerden bazılarının, dine hizmet ve ubudiyet noktasında bir İmam Gazzali, İmam Rabbani veya Üstad gibi zatlar kadar etkinliği olmadığı halde, makam olarak büyük olmalarını tam anlamakta zorlanıyorum. Açıklar mısınız?

Evvela, kemiyet ile keyfiyeti birbirine iltibas etmemek gerekir. **Kemiyet** sayı çokluğu iken, **keyfiyet** kalite yüksekliğidir. Bir ton toprak bir gram altına müsavî gelmez. Zira altın kemiyet olarak az olabilir, ama keyfiyet noktasından çok pahalıdır. Biz sadece kemiyeti esas alarak "*Bir ton toprak bir gram altından çok, öyle ise daha kıymetlidir.*" diye bir hükme gidersek, ayarsızlık etmiş oluruz.

Sahabelerin az ama keyfiyetli amelleri, sair evliya ve alimlerin çok ama nispeten keyfiyetsiz amellerinden daha üstün ve daha racihtir. Sahabelerin elinde bir gram altın varken, sair evliyaların elinde on gram gümüş var. Şimdi on gram gümüşün kemiyetine bakarak bir gram altından daha üstündür dersek, o zaman haksızlık eder hakikati incitmiş oluruz.

İkincisi: Söz konusu üstünlük her noktada ve her alanda değil, genel ve ekseriyet noktasındadır. Öyle ise bazı özel noktalarda ve cüzi sahalarda alt makamda olan üst makamda olana üstün gelebilir. Alt makamda olanın hususi ve cüzi noktalarda bu üstün gelmesi genel üstünlük manasına zarar vermez.

Mesela, İmam Gazali genel manada sahabelere yetişemez, ama bazı hususi ve cüzi noktalarda bazı sahabelerden üstün olabilir. Yani mercuh olan İmam Gazali racih olan sahabelere hususi noktalarda tereccüh edebilir, yani üstünlük sağlayabilir. Hususi noktalarda üstün olmasına talebe çokluğunu ya da eserlerini örnek olarak verebiliriz. Sahabeler içinde bir iki talebesi olanlar varken, İmam Gazalinin milyonlar talebeleri var...

Üçüncüsü: Sahabelere yetişilememesini Üstad Hazretleri üç başlık altında inceliyor ve bunun gerekçelerini izah ediyor. Biz bu izah ve gerekçeleri hem de Yirmi Yedinci Söz'ü özet ve başlıklar halinde takdim edelim:

Sahabenin (Peygamberimizle beraber bulunan ve bizzat ondan ders alan Müslümanlar) derecesine diğer Müslümanlar niçin yetişemez?

Birinci hikmet: Peygamber sohbetinin etkisi. Yani Peygamber Efendimizin (asm) o büyüleyici ve etkileyici sohbeti, en ami ve avam adamı bile bir anda en yüksek makam ve mevkilere çıkaracak tesirdedir.

İkinci sebep: Sahabe zamanında doğru ile yalanın birbirinden uzaklığı ve sahabenin doğruluğu. İslâm'ın meydana getirdiği inkılâbın sahabe zamanındaki tazeliği ve etkisi hiçbir dönemde tezahür etmemiştir. Bizim soyut olarak inandığımız şeylere sahabeler bizzat gözlemleyerek iman ediyorlar. Elbette onların imanı sonrakilerin imanından farklı olacaktır. İnsanlığın en mükemmel modeli olan Peygamberi (asm), somut bir şekilde gözlemlemek ile, asırlar sonra hayalini gözlemlemek arasında ciddi farklar vardır.

Üçüncü sebep: Nübüvvet ile velâyet, evliya makamı ile sahabenin makamı arasındaki fark. Peygamberimizin (asm) velayet ve nübüvvet şeklinde iki yönü vardır. Sahabeler bizzat nübüvvet yönü ile muhatap olmuşlar. Diğerleri ise Peygamber Efendimizin (asm) velayet yönü ile muhatap oluyorlar.

Birinci vecih: Sahabe zamanındaki sosyal çevrenin yetenekler üzerindeki etkisi. Asr-ı Saadet ortamının sahabelerin üzerindeki muazzam etkisi, diğer dönemlerin insanlar üstündeki menfi etkisi de üstünlükte bir faktördür.

İkinci vecih: Allah'a yakınlık ve **“zahirden hakikate geçme”** konusunda sahabenin yolu ile tasavvuf arasındaki fark.

Üçüncü vecih: İslâm'ın başlangıcındaki hizmetleri yönünden sahabenin üstünlüğü. **"Sebep olan yapan gibidir."** kaidesinde, bizim bütün amel ve ibadetlerimiz sahabelerin amel defterine yazılıyor. Zira onlar bütün Müslümanların iman ve ibadetine ilk sebeptirler. Hazreti Üstad'ın bütün amel ve sevapları o bedevi sahabenin sevap hanesine yazılıyor.

Bütün bu ölçüler ışığında meseleye bakacak olursak, sahabelerin üstünlüğü hem kati hem de gayet haklı bir üstünlük olduğu anlaşılacaktır.

İlgili Risaleyi okumak için tıklayınız:

[Sözler, Yirmi Yedinci Söz'ün Zeyli](#)